

Sv. TEREZKA: misie ako obeta lásky

P. Jakub Rajčáni SVD

Drahí bratia a sestry. Pripomeňme si na úvod, že sv. Terezka je jednou z mála novodobých osobností vyhlásených za „učiteľov Cirkvi“, ale aj jednou z nevela žien medzi nimi, a navyše že vôbec nebola teologičkou alebo nejakou filozofkou¹. Nezanechala ani veľa spisov či traktátov, len svoju autobiografiu zachovanú v troch rukopisoch a niekoľko básní a listov. Zomrela ako 24 ročná a v očiach bežného človeka možno nie je ničím významná. Žila ako malá a nevýrazná a väčšina jej života sa odohrala v skrytosti. Čím môže byť aktuálna? Môže byť nám osobne v niečom vzorom? Chcel by som poukázať na štyri body, zamerajúc sa najmä na jej vzťah k misiám a na jej apoštolskú horlivosť za spásu duší. Nie nadarmo ešte skôr ako za učiteľku Cirkvi (1997) bola vyhlásená za patrónku misií a misionárov (1927).

1. „V srdci Cirkvi byť láskou“

Jedným z najznámejších výrokov Terezky je azda „v srdci Cirkvi, svojej Matky, chcem byť láskou“², čiže táto jednoduchá veta, v ktorej akoby skoncentrovala celé svoje povolanie. Zdá sa mi dôležité zdôrazniť, hoci Terezka si to možno ani neuvedomila, že tu nejde o to „mať“ lásku, ale „byť“ láskou. Nejde o to konať skutky lásky, ale o to aby celá naša bytosť bola zhlukom lásky, napájanéj z prameňa Lásky. Láska má byť našou novou formou, naším spôsobom bytia, tým čo nás vnútorne spája s Kristom, a nie len nejakou dimenziou našej osoby. Ona má prenikať celý život so všetkými jeho oblasťami a ona zahŕňa v sebe všetky povolania, ktoré sú len konkrétnymi podobami ako lepšie žiť a realizovať lásku. Láska je jediným postojom skutočne hodným *osoby*, ktorá sa jedine skrze lásku môže rozvíjať. Nie je preto dôležité čo a kde robíme, ale či a s akou láskou

¹ V katolíckej Cirkvi sú ako učitelia Cirkvi uctievaní 36 svätci, z toho len štyri ženy, všetky vyhlásené za učiteľky až po roku 1970. Posledným je arménsky svätec, Gregor z Nareku, vyhlásený za učiteľa minulý rok.

² Porov. *Manoscritto B*, 3v. *Manoscritto B*, 4r.

to robíme. Láska, ktorú sv. Pavol nazýva „vznešenou cestou“, je preto aj korunou čností³. V láske sa okrem toho naplňa Kristov zákon.

Láska preto má byť naším novým spôsobom bytia, našou novou formou, a síce Kristovým životom v nás, do ktorého sme prešli a ktorý nebude prerušený ani smrťou. Dôvod pre lásku k iným, zvlášť k tým, ktorí si to najmenej zasluhujú, je ten, že Kristus prvý miloval nás, keď sme boli ešte hriešnici. Prirodzená povinnosť milovať Boha, blížneho a seba je podložená vzorom, ktorý nám dal Ježiš Kristus. „Milujte sa navzájom“ je odôvodnené tým „ako som ja miloval vás“, čo môžeme preložiť aj ako „milujte sa navzájom, lebo ja som vás miloval“. Sv. Terezka bez veľkých teologických úvah pochopila, že láska nie je len úkon vôle alebo ešte menej nejaká emócia (ktorú prípadne treba dokázať aj skutkom), ale aktom celého nového bytia – človek tým viac je, čím viac (viacerých, častejšie a intenzívnejšie) miluje. Tak ako sme utkaní z lásky (Božej a rodičovskej), ako nás Boh priťahuje lanami lásky, ako Cirkev je pospájaná väzivami lásky, práve tak je aj naším spoločným cieľom, aby každý pohľad, každý nádych, každé slovo vyvieralo z milujúceho srdca.

2. Univerzálne povolanie k svätosti

Možno si to až tak neuvedomujeme, ale sv. Terezka Ježiškova sa nachádza ešte jednou nohou v starej spiritualite svojej doby, ktorá sa však už blížila ku koncu. V tomto kontexte nebolo samozrejmosťou, že by žena učila, že by sa obyčajná rehoľníčka ozývala na verejnosti, dokonca že by sa modlila vlastnými slovami alebo čítala Sväté Písmo – ak tak po latinsky. To všetko sú privilégia – a súčasne nevyhnutnosti – ktoré nám prinavrátila až moderná doba, a preto v tomto prípade našťastie neplatí to známe „staré dobré časy“. V minulosti mali ľudia o svätosti skôr inú predstavu: hrdina, askéta, mučeník, taumaturg, a do žiadnej z týchto kategórii samozrejme Terezka nezapadá. (Poznáme však výnimky aj v stredoveku, a to veľké ženy ako Katarína Sienská, Brigita Švédska alebo

³ Porov. sv. Tomáš AKVINSKÝ, *Quaestiones disputatae*, „De virtutibus“, q. 2 a. 3 co. (Caritas est forma virtutum, motor et radix...).

duchovná matka sv. Terezky – Terézia Avilská, ktoré svojim „ženským“ prínosom obohatili duchovnú tradíciu Cirkvi.) Terezkina svätosť je svätosťou každodennosti, všednosti a obyčajnosti, ktorá aj v rutine dokáže objaviť Božiu prítomnosť a každú minútu premeniť na život s Bohom a pre Boha, a to aj bez nejakých veľkých diel.

Cesta, ktorú malá svätica z Lisieux predznačila, je cestou univerzálnej svätosti o ktorej hovorí definitívne až Druhý vatikánsky koncil (porov. LG 39-42). My sme už deti tejto mentality, a preto nám to neprípadá až také prevratné. Ide o to, že každý kresťan je bez výnimky pozvaný k svätosti, ktorá je ako taká vlastnosťou Boha, na ktorej môžeme ba priam musíme mať podiel, namiesto toho, aby bola nejakou výsadou. Napriek existencii zákonitej hierarchie, na úrovni dôstojnosti a svätosti sme všetci rovnocenní. Opát kláštora nebude v nebi bližšie pri Bohu ako matka štyroch detí, biskup sa nespasí ľahšie ako robotník v továrni, a naopak práca roľníka alebo ohlasovanie misionára nie sú záslušnejšie ako modlitba vdovy alebo rehoľnej sestry. Každého povolanie a z neho vyplývajúce povinnosti sú pre každého z nich cestou ku spásu a ku svätosti. Cesta ku svätosti je tak povediac jedna jediná, ale má viacero jazdných pruhov. Nemáme poškuľovať jeden na druhého, ako keby niekto iný, ktorého Boh volá iným spôsobom, mal azda ľahšiu cestu alebo lepšie postavenie pred Bohom, alebo akoby nebodaj moje povolanie bolo vznešenejšie pred Bohom. Všetci máme rovnaký cieľ a všetci máme možnosť sa k nemu dostať: spoločenstvo s Bohom.

Pamätám si, ako ma raz oslovila jedna myšlienka sv. Terezky, ktorú sa teraz pokúsím parafrázovať. Hovorí, že kresťan by nikdy nemal pochybovať o tom, že sa dostane do neba. Je to skôr prejavom falošnej pokory, ak niekedy hovoríme „ak Pán Boh dá, tak sa uvidíme v nebi“, „dúfam, že sa dostanem prinajmenšom do očistca“ a pod. Isteže spása je vždy a jedine dielom Božieho milosrdenstva a nemôžeme si ju overiť lakmusovým papierikom, alebo ju prideliť ani odmietnuť iným. Avšak každý kresťan už zo svojej podstaty si má byť istý spásou, má ju predpokladať a podľa tejto budúcej odmeny už teraz žiť. Pre skutočného kresťana niet inej alternatívy, s ktorou má počítat', ako to, že sa raz dostane s Božou

pomocou do neba. Nie je tam miesto pre žiadne „možno“ alebo „hádám“. Odtiaľ vyplýva aj istota našej svätice, že „čas v nebi bude tráviť tým, že bude robiť dobre na zemi tým, že bude zosielať dážď ruží“.

Svätosť je dar, niečo dané zadarmo, o ktorý sa však treba snažiť. Neslobodno ho prijímať nadarmo. Je to dar, ktorý zaväzuje k životu v súlade s tým, ktorý nám ho dal. Nemá tu ísť o to dopracovať sa vlastným úsilím k mravnej dokonalosti, hoci je pravda, že čnosti sa pestujú cvičením, avšak má ísť skôr o to nechať Boha konať v našom živote a premieňať nás svojou milosťou. To je to, čo sa podarilo aj sv. Terezke, ktorá tiež mala svoje slabosti a svoje chyby.

3. „Chcieť všetko“: štyri rozmery

Sv. Terezka je tiež známa tým, že vo svojej detinskej čistote a „naivite“ sa neuspokojila len s niečím čiastočným. Chcela všetko, čo Pán Boh mal pre ňu pripravené, chcela celú jeho lásku vo všetkých podobách. Nepovedala si „stačí keď budem dobrou mníškou, keď sa budem modliť koľko treba“ a dost. Bola všetko iné ako minimalistka. Nemáme však do činenia ani s nejakým duchovným egoizmom a nechotou vzdať sa niečoho, ale skôr s neuhasiteľnou túžbou celá patriť Bohu a aby Boh bol všetko vo všetkom. Preto aj Terezka túžila po tom byť nielen pannou ale aj apoštolkou, mučeníčkou atď. A to sa jej naozaj podarilo. Naše povolanie nevyklučuje úplne tie ostatné. Áno, je možné byť napríklad duchovným otcom, mučeníkom srdca, apoštolom skrze modlitbu a podobne.

Terezka pritom používa zaujímavý obraz: lýra so štyrmi strunami, ktoré všetky musíme rozoznievať, ale u každého je niektorá z nich viac alebo menej v popredí. Jej cieľom bolo, v prenesenom zmysle, byť aj matkou, aj dcérou, sestrou ako aj nevestou. Tieto štyri rozmery sú esenciálne a každý z nich by mal byť zastúpený v našom živote a nemôžeme ich potláčať. Hoci každý veriaci má vlastný, originálny a rovnako dôležitý plán spásy, táto skutočnosť nič nemení na tom, že aj kňaz sa má čo učiť od predavača alebo učiteľa, rehoľná sestra od zdravotnej sestry, rodičia od detí a veriaci od zasvätených. Jedným z výrokov pápeža Františka, ktorý vzbudil snáď najväčší rozruch bol ten, keď vyhlásil, že rehoľné

sestry nemajú byť starými dievkami, ale (duchovnými) matkami. To isté sa však dá povedať aj obrátene: matky a otcovia nemajú byť len rodičmi a živiteľmi, ale aj duchovnými sprievodcami pre svoje deti, človek zamestnatný nemá byť len púhym pracovníkom, ktorý si zarába na živobytie, lebo sa nedá inak, ale má žiť rozmer kontemplácie vo svojom prostredí, „púšť uprostred veľkomesta“, akoby povedal Carlo Cretto. Modlitba a kontemplácia Boha nie sú totiž len výsadami mníchov a pustovníkov, ktorí na to majú čas, lebo vlastne nerobia nič iné – ako si to možno mnohí myslia. Rovnako aj bezdetní rodičia tiež musia nájsť spôsob ako pretransformovať a žiť svoje rodičovstvo.

Nie všetci z nás môžu byť kňazmi, lebo tam ide o služobné kňazstvo ako stav, do ktorého povoláva Boh ako špecifický spôsob nasledovania Krista, ale každý je určite povolaný k tomu, aby prinášal svoje telo ako živú obeť, podľa svojich možností, čiže k tomu aby pokračoval svojím životom v „duchovnej bohoslužbe“ (porov. Rim 12,1). Svätú omšu neslávime len na oltároch z mramoru, ale ten istý eucharistický Kristus chce, aby sa tá istá omša predĺžene slúžila na oltároch našich životov, chce aby sme ho – skrze nás samých – obetovali stále znovu na oltári kuchynských stolov v našich rodinách, na oltári lavíc našich škôl, na oltári operačných stolov v našich nemocniciach. Jeho obeta je dosť široká na to, aby si v nej každý našiel svoje miestočko ako aj priestor pre vlastný príspevok. Čo môžeme priniesť my na obeť? Každý niečo iné. No práve aj táto pestrosť a rozmanitosť je jedným z posolstiev sv. Terezky. Tak ako sv. Pavol hovorí, že nie všetci môžu byť apoštolmi, ani ona nechcela byť ružou, ale obyčajnou kvetinkou, lebo v Božej záhrade by to bolo nudné, ak by všetci boli ružami.

4. Misie v skrytosti rehol'nej cely

K čomu viedla Terezku láska, o ktorej sme hovorili na začiatku? U sv. Pavla nachádzame trochu paradoxné slová: „Radšej by som bol ja zavrhnutý od Krista namiesto svojich bratov, mojich príbuzných podľa tela“ (Rim 9,3). Áno, láska môže zdanlivo viesť k obete sebazničenia pre dobro iného, lebo vie, že stratou seba človek len nachádza to pravé ja podľa slov samého Krista „kto stratí svoj

život pre mňa a pre evanjelium, zachráni si ho“. Je pravdou, že človek sa musí starať predovšetkým o vlastnú spásu, ale nikdy nie len o ňu. Sv. Terezka je toho príkladom. Ona je tou, ktorá sa rozhodla modliť za istého väzňa odsúdeného na doživotie, za spásu jeho duše s istotou, že pre veľkosť jej lásky mu Pán musí nejakým spôsobom dopriať túto milosť obrátenia. Takmer môžeme povedať, že keby sa bolo treba s ním vymeniť, tak by radšej nechala jeho, aby bol spasený, tak ako každá matka by radšej skočila pod auto, len aby strhla a zachránila svoje dieťa. A tu ide o niečo viac ako len o záchranu telesného života! Samozrejme, že Pán Boh nemá vymedzené miesta, len do vypredania zásob, že miesto je uňho pre každého a netreba sa s nikým vymieňať. Ale Terezka pamätala na slová Písma: neste si vzájomne bremená a tak naplníte Kristov zákon. Do neba sa jednoducho nedá dostať tak, že sa tam bude ponáhl'ať každý sám, hlava-nehlava, bez ohľadu na iných, ktorí to možno ešte viac potrebujú.

Je tu ešte aj iná skupina ľudí, s ktorými Terezka pestovala duchovné vzťahy, hoci na diaľku, tentokrát viac výslovne. Boli to kňazi, tuším že dvaja, za ktorých sa modlila. Keďže sama sa do misií nemohla dostať, rozhodla sa pracovať na spásu duší modlitbou a konkrétne modlitbou za pomoc pre tých, ktorí sa venujú pastorácii priamo. Nepodceňujme túto modlitbu. Dnes by každý chcel robiť všetko sám, priamo a hneď, ale je krásne môcť spolupracovať a podieľať sa na nejakom diele z odstupu, v tieni. Je krásne podporovať iných, akoby oni boli našimi predĺženými rukami, a je krásny obraz ľudí podopierajúcich ruky Mojžiša, ktorý sa modlil nad bojujúcim ľudom. Spolupráca alebo nepriama účasť nie sú ničím druhoradým. Je krásne „túžiť po iných srdcom Krista Ježiša“, zvlášť po tých, čo ho nepoznajú.

O čom sú misie? O čom inom, ak nie o delení sa s láskou, ako o tom hovorí sv. Ján „my, ktorí sme uverili, spoznali sme lásku...“ „čo sme videli a čoho sa naše ruky dotýkali, to vám zvestujeme: slovo života“. Kedysi sa na misie hľadelo ako na ohlasovanie evanjelia ľudom, ktorí by inak zahynuli a neboli spasení. Dnes naopak vieme, že Boh nie je taký skupáň a byrokrat, ktorý prijíma len tých, ktorí od neho majú pečiatku, naopak, On môže štedro rozdeľovať svoje dary aj tam, kde sme my nerozsievali – spasení môžu byť bez pochyby aj ľudia, čo síce

nepoznajú Krista, ale žijú verne podľa svojho svedomia. Ale ani táto skutočnosť nemení nič na tom, že máme povinnosť deliť sa o prijatý dar. Sme vdáční za dar viery, za dar povolania, alebo ich berieme ako niečo samozrejmé? Dar spôsobuje podlžnosť, ale nie voči darcovi, no voči tým, ktorí tento dar ešte nemajú. Je nekonečne lepšie aj ľudia spoznajú Krista a uveria mu explicitne, ako keby mali byť spasení vďaka Božej štedrosti len implicitne. Vieru, nadšenie za Boha, radosť z vykúpenia, to všetko sú veci, ktoré si nikto z nás nemôže nechať pre seba. „My nemôžeme nehovoriť... Beda mi, keby som evanjelium nehlásal...“ Sú to dary, ktoré ak zakopeme, zakrnú a zhrdzavejú. Nemusíme všetci vyjsť do ulíc s transparentami o Bohu, nemusíme ani v prvom rade vydávať svedectvo až po preliatie krvi, ale každý z nás môže robiť veľa aj v skrytosti svojho srdca, či už v kontemplatívnom kláštore alebo na nemocničnom lôžku. Misie potrebujú modlitbovú podporu. Preto aj svätý otec tak často prosí o modlitbu za seba. Môžeme mať dojem, že modlitby sú ako poklady, ktoré dávame Bohu, aby ich hádzal do spoločného vreca, z ktorých potom podľa potreby rozdeľuje milosti. Boh, hoci je všemohúci a nepotrebuje náš chatrný príspevok, vo svojej добрote chcel, aby sme na tomto prerozdeľovaní mali podiel, vo svojej pokore chcel, aby jeho milosti boli takpovediac závislé od našich modlitieb. Modlitby však nie sú zásluhy, niečo na čo si možno nárokovať, ale predovšetkým čas venovaný Bohu, alebo si dovoľím povedať aj čas, počas ktorého jedine Boh môže konať. Modliť sa možno za niekoho (na jeho úmysel), alebo za niekoho (namiesto niekoho).

Veľkosť obety sa pred Bohom nemeria veľkosťou dôsledkov alebo účinkov. Terezkina malosť je veľká v tom, že ponúkla Bohu všetko. Práve o toto totálne nasadenie ide. Každý má ponúknuť to, čo má; iné otec rodiny, iné rehoľná sestra, ale v podstate tu nenachádzame žiaden významný rozdiel. Láska znamená jednoducho darovať všetko. Duchovný život, misie, skutky milosrdenstva všetko má byť len predĺžením a odleskom našej lásky k Bohu. Sväté Písmo to vyjadruje slovami: „ženie nás Kristova láska...“. Je to tá istá láska, ktorú prijímame od Boha v Ježišovi Kristovi a ktorá prechádza cez nás na ľudí a vracia sa k Bohu. A ani viera, hoci neviditeľná, nie je niečo osobné, súkromné a bezvýznamné. Podeliť

sa s niekým o vieru, ktorú cez nás môže Boh vzbudiť v človeku, je jeden z najväčších darov a skutkov milosrdenstva. Zvestovať evanjelium alebo dosvedčiť ho svojím životom je skutkom lásky. To, že každý má slobodu a právo na vlastný názor a že spásne pôsobenie Krista sa rozprestiera na všetkých ľuďoch aj mimo viditeľných hraníc Cirkvi, neznamená, že by nám malo byť jedno, či iní spoznajú Krista a budú spasení alebo nie. Nejde tu vonkoncom o nejake presviedčanie, nútenie alebo násilné obracanie. Nech nám sv. Terezka pomáha kráčať na radostnej ceste tejto svätosti vyplývajúcej z lásky, ktorá začína už tu na zemi.